

MƏNSUR ŞEİRLƏR
(Tərc. Mikayıl Rzaquluzadə)

Bağban

BAĞBAN

X i d m ə t k a r . Ey məlikəm, öz xidmətkarına lütf elə!

M ə l i k ə . Yığıncaq qurtarmış, bütün xidmətkarlar dağılıb getmişlər. Sən niyə belə gec gəlibsən?

X i d m ə t k a r . Elə indi, sən hamını yola saldığın bir vaxtda mən macal tapmışam.

Gəlmişəm ki, axırını xidmətkarının payına nə qalmışsa, onu səndən diləyim.

M ə l i k ə . Belə bir vaxtda sən məndən nə uma bilərsən?

X i d m ə t k a r . Məni öz bağına bağban elə!

M ə l i k ə . Nə danışırısan, ey divanə?

X i d m ə t k a r . Mən əvvəlki peşəmdən əl çəkirəm. Qılinc və nizəni atıram, məni uzaq ölkələrə göndərmə. Yeni qələbələr qazanmağı əmr etmə. Məni öz bağına bağban elə!

M ə l i k ə . Bəs sənin vəzifən nədən ibarət olacaq?

X i d m ə t k a r . Sənin asudə günlərinə xidmət etməkdən.

Sənin səhərlər gəzdiyən cığırın otlarının tərəvətini qoruyacağam, orda sənin hər addımını ayaqların altında ölməyə can atan çiçəklərin pərəstişkar nəğmələri qarşılayacaqdır.

Mən səni saptaparna¹ ağaclarının budaqları arasında yelləncəkdə yelləndirəcəyəm; oradakı, axşamlar doğan ay yarpaqların arasından sənin paltarının ətəklərini öpməyə an atacaqdır.

Mən sənənin yatağın yanında yanan çırağı ətirli yağla dolduracağam, ayağının altına qoyduğun xırdaca kətilli sehrkar naxışlarla bəzəyəcəyəm, səndəl və zəfəranla boyayacağam.

M ə l i k ə . Bəs bunların əvəzində sən nə mükafat istəyirsən?

X i d m ə t k a r . İstəyirəm ki, incə lotos qönçələrinə bənzəyən xırdaca əllərinə toxunmağa, biləklərinə çiçəklərdən bilərziklər taxmağa, ayaqlarının altına aşoka şirəsi yaxmağa² və təsadüfən ora qonan tozları öpüşlərimlə təmizləməyə icazə verəsən.

M ə l i k ə . Arzun yerinə yetdi, ey xidmətkarım, sən mənim bağımın bağbanı olacaqsan.

¹ *Saptaparna* – Hindistanda bitən ağac növlərindən biri

² Hindistanda ərli qadınlar ayaqlarının altına aşoka ağacının şirəsini və ya həna yaxırlar.

* * *

«Ah, ey şair, axşam yaxınlaşır; saçların ağarır.

Tənha düşüncələrə dalarkən gələcək həyat elçisinin yaxınlaşdığını duyursanmı?»

«Elədir, artıq axşamdır, – dedi şair, – amma mənim qulağım səsdədir, çünki gec də olsa, məni kəndə çağırın olar.

Gözləyirəm, birdən iki gənc sərgərdan könül rastlaşar, bəlkə, ehtirasla dolu iki cüt göz məndən musiqi istər ki, onların sükutunu pozub, onların əvəzinə danışsın.

Mən həyat sahilində oturub ölümü və onu təqib edən şeyləri seyr etməyə dalsam, bəs onlar üçün ehtiraslı nəğmələri kim qoşar?

İlk axşam ulduzu yox olur.

Dilsiz çayın o tayında dəfn tonqalı yavaş-yavaş sönr.

Ölən ayın işığında tənha qalmış evin həyatında çaqqallar ulaşır.

Mən qapımı bağlayıb, özümü ölüm kəməndindən xilas etməyə çalışsam, – gecə bir qərrib bura gəlib başımı aşağı salaraq, gecəni oyaq qalmaq və zülmətin pıçılığını dinləmək istəsə, – bəs həyat sirlərini ona kim pıçıldar?

Qoy saçlarım ağarsın, nə olar...

Mən daim bu kəndin ən gəncləri qədər gənc, ən qocaları qədər qocayam.

Kiminin dodaqlarında sadə və mehriban bir təbəssüm, kiminin gözlərində hiylə parıltıları.

Kiminin gözlərindən gündüz işığında yaşlar rəvan, kiminin göz yaşları zülmətdə nahan olur.

Mən onların hamısına gərəyəm, – gələcək həyat barəsində düşünməyə mənim macalım yoxdur.

Mən hamı ilə yaşadım, – saçlarım ağaranda nə olar?»

* * *

Səhər torumu dənizə atdım.

Dənizin qaranlıq dibindən əcaib şəkillərdə, əcaib gözəllikdə şeylər çıxartdım, – bəziləri təbəssüm kimi işıq saçır, bəziləri göz yaşları kimi parlayır, bəziləri gəlin yanaqları kimi cilvələnirdi.

Mən evə qayıtdıqda, sevgilim bağçada oturub bıkarçılıqdan çiçəyin ləçəklərini yolub tökürdü.

Bir an duruxdum, sonra dənizdən çıxardığım bütün şeyləri onun ayaqları altına səpdim.

O, mənə baxıb dedi:

– Nə qərribə şeylərdir! Bilmirəm bunlar nəyə gərəkdir.

Mən utanıb boynumu bükdüm və düşündüm: «Bunlar üçün mən vuruşmamışam, bunları bazardan almamışam, deməli, bu hədiyyə ona gərək deyil».

Bütün gecə mən bunları küçəyə tulladım.

Səhər yolçular gəldilər; onları yığıb uzaq-uzaq yerlərə apardılar.

* * *

Əfsus, mənim evimi niyə bazara gedən yolun üstündə tikiblər?

Onlar öz yüklü qayıqlarını ağaclarımın kötüklərinə bağlayırlar.

Onlar gəlib-gedirlər, – özlərini kefləri istədiyi kimi aparırlar.

Mən oturub onlara baxıram; günlər bir-bir ötüb keçir.

Onları qovmağa gücüm çatmır. Günlərim belə ötüb gedir.

Gecəli-gündüzlü qapım ağzından onların ayaq səsləri gəlir.

Nahaq fəryad edirəm ki: «Mən sizi tanımıram!»

Bəziləri əl duyğuma tanışdır, bəziləri qulaq duyğuma; qanım, sanki, onları tanıyır: bəziləri də rüyalarıma tanışdır.

Mən onları qova bilmirəm. Çağırıb deyirəm: «Gəlin mənim evimə, kim istəyir gəlsin. Bəli, gəlin!»

Səhər ibadətqahın zəngləri çalınır.

Onlar, əllərində səbət gəlirlər.

Ayaqları pəmbə-qırmızı; üzlərində şəfəqın ilk işıqları.

Onları qova bilmirəm mən. Çağırıb deyirəm:

«Gəlin bağçamdan gül dərin. Gəlin mənim yanıma».

Günorta sarayın darvazasında sinc guruldayır.

Bilmirəm onlar niyə öz işlərini atıb, bağçamın çəpəri önündə durublar.

Saçlarındakı çiçəklər saralıb solub; neylərinin səsi həzin...

Onları qova bilmirəm mən. Çağırıb deyirəm: «Ağaclarımın kölgəliyi sərindir: Gəlin, a dostlar!»

Gecə meşədə cırcıramalar cırıldıyır.

Mənim qapıma belə ağır-ağır yaxınlaşan və onu yavaşca döyən kimdir?

Üzünü tutqun görürəm, amma heç bir səs eşitmirəm, səmanın sükutu hər yeri bürümüşdür.

Mən bu dinməz qonağımı qova bilmirəm. Toranlığın içindən onun üzünə baxıram, yuxu saatları keçib gedir.

* * *

Mən rahatlıq bilmirəm. Uzaqlarda olan şeylərin həsrətindəyəm.

Könlüm tutqun uzaqların kənarına toxunmaq arzusu ilə çırpınır.

Ah, ey o aləm, sənın neyinin o füsunkar çağırışı!

Mən unuduram, həmişə unuduram ki, qanadlarım yoxdur, bura əbədilik bağlanmışam.

Mən yanırım, gözlərimi yuma bilmirəm, mən yad bir ölkədə qəribəm.

Mən sənın nəfəsini duyuram, o, mənə puç ümidlərdən pıçıldayır.

Sənın dilin öz dilim kimi mənə yaxındır.

Ah, ey irişilməz uzaq, ah, sənın neyinin o füsunkar çağırışı!

Mən unuduram, daim unuduram ki, yola bələd deyiləm, yelqanadlı atım da yoxdur.

Mən hər şeyə laqeyd, sənın xəyalınla diyar-diyar gəzirəm.

Yorucu saatların günəşli dumanlıqlarında lacivərd səmada sən nə əzəmətli bir xəyal kimi zahir olursan!

Ah, ey Son hədd, ah, sənın neyinin o füsunkar çağırışı!..

Mən unuduram, daim unuduram ki, tənha yaşadığım evin bütün qapıları bağlıdır.

* * *

Otaqda bəslənmiş quş qəfəsdə idi; azad quş meşədə uçurdu.

Vaxtı çatanda onlar bir-birinə rast gəldilər, – taleyin hökmü belə idi.

Azad quş çığırdı: «Ah, ey sevgilim, gəl mənimlə uçub meşəyə gedək!»

Otaqda bəslənmiş quş civildədi: «Uç, gəl mənim yanıma, ikimiz də qəfəsdə yaşayaq!»

Azad quş dedi: «Harada, qəfəsdəmi? Axı orada heç qanad çalmaq da olmaz!»

Otaqda bəslənmiş quş çığırdı: «Əfsus! Axı səmada mənim üçün qonmağa bir çöp də yoxdur».

Azad quş çığırdı: «Ey mənim fərəhim, bir meşə nəğməsi oxu!»

Otaqda bəslənmiş quş dedi: «Mənim yanıma qon, sənə gözəl nəğmə oxumağı öyrədim».

Meşə quşu çığırdı: «Yox, bu ola bilməz! Nəğmə oxumağı öyrənmək olmaz».

Otaqda bəslənmiş quş dedi: «Əfsus, mən meşələrin nəğməsini bilmirəm».

Onların məhəbbətləri coşub daşırdı, amma onlar heç bir vaxt birlikdə, qanad-qanada uça bilməyəcəkdilər.

Quşlar qəfəsin milləri ardından bir-birinə baxırlar, amma bir-birini tanıyıb başa düşmək cəhdləri əbəsdir.

Onlar taqətsiz bir halda qanadlarını tərpedib nəğmə oxuyurlar: «Gəl yanıma, ey sevgilim!»

Azad quş çığırır: «Bu mümkün deyil, qəfəsin bağlı qapıları məni qorxudur».

Otaqda bəslənmiş quş civildəyir: «Əfsus, mənim qanadlarım acizdir, cansızdır».

* * *

Ah, ey ana, gənc şahzadə bizim qapının önündən keçib gedəcəkdir, – bu səhər mən iş barəsində necə düşünə bilərəm?

Göstər görüm saçlarımı necə hörüm; söylə görüm, hansı paltarımı geyim?

Mənə niyə belə heyran-heyran baxırsan, ana can?

Bilirəm ki, o, bir dəfə də mənim pəncərəmə baxmayaraq; bilirəm ki, bir göz qırpımında uzaqlaşacaq; yalnız neyin batan səsi hıçqıra-hıçqıra uzaqlardan gələcəkdir.

Amma gənc şahzadə bizim qapıdan keçəcəkdir, heç olmasa bir anlığa ən yaxşı paltarımı geyim.

Ah, ey ana, gənc şahzadə bizim qapıdan ötüb gedir, onun gərdunəsi səhər günəşi kimi işıq saçıb keçdi.

Mən örtüyü üzümdən açdım. Döşümdən yaqut həmailimi qoparıb yola, onun ayaqları altına atdım.

Mənə niyə belə heyrətlə baxırsan, ana can?

Bilirəm ki, o, mənim həmailimi yerdən götürmədi; bilirəm ki, tozun içində yalnız qırmızı bir ləkə qaldı və heç kəs bilmir ki, mənim hədiyyəm nə idi, kimə qismət olmalı idi.

Amma gənc şahzadə bizim qapıdan ötüb keçdi və mən köksümdən gövhərimi qoparıb yola, onun ayaqları altına atdım.

* * *

Yatağımın yanındakı çıraq söndükdə, mən ilk quşla bir vaxtda yuxudan ayıldım.

Pərişan saçlarıma tərəvətli bir çələng taxıb, açıq pəncərənin qabağında oturdum.

Sübhün pənbə toranlığında gənc bir yolçu yol ilə gedirdi.

Sinəsini mirvari boyunbağı bəzəyir, günəşin şüaları çələnginə qonmuşdu.

Qapımın ağzında durub ehtirasla səsləndi: «O qız hanı?»

Utandığımdan deyə bilmədim ki: «O qız mənəm, ey gənc yolçu, o qız mənəm!»

Axşam toranlığı idi, çırağım hələ yanmamışdı.

Dalğın-dalğın saçlarımı hörürdüm.

Gənc yolçu batan günəşin işıqlarında parıldayan gərdunəsində gəldi.

Atlarının ağzı köpüklənmiş, üst-başına toz qonmuşdu.

Qapımın ağzında gərdunəsindən düşdü, yorğun bir səslə soruşdu: «O qız hanı?»
Utandığımdan deyə bilmədim ki: «O qız mənəm, ey yorğun yolçu, o qız mənəm!»
Aprel gecəsi. Otağında çıraq yanır.
Cənub nəsiminin incə nəfəsi duyulur. Çığırın tutuquşu qəfəsində uyumuşdur.
Əynimdə tovuz boğazı rəngində korsaj, pləşim tərəvətli ot kimi yamyaşıl...
Pəncərənin qabağında oturub bomboş küçəyə baxıram.
Gecənin qaranlığında durmadan pıçıldayıram: «O qız mənəm, ey ümitsiz yolçu, o qız mənəm!»

* * *

Mən tək-tənha görüşə gedəndə, quşlar ötüşmür, meh əsmir, küçə boyunca bütün evlər səssiz...
Hər addım atdıqda, ayaqlarımdakı xalxallar cingidləyir, mən utanıram.
Eyvanımda oturub diqqət yetirirəm: görəsən, o gəlir, ağaclardakı yarpaqlar xışıldamır ki, çay yuxuya getmiş keşikçinin dizləri üstündəki qılınc kimi hərəkətsiz.
Köksümdə ürəyim çırpınır, – bilmirəm onu necə sakitləşdirim.
Sevgilim gəlib yanımda oturanda, bütün bədənim əsir, göz qapaqlarım yumulanda gecə qaranlıqlaşır, külək çırağı söndürür, buludlar ulduzların üstünü örtür.
Sinəmdəki gövhər parlayır, işıq saçır. Bilmirəm onu necə gizlədim...

* * *

İşlərini burax, ey gəlin. Dinlə, qonağın gəlib.
Eşidirsənmi, o, ehtiyatla qapının zəncirini tərpedir.
Gözlə ki, onu qarşılamağa gedəndə, ayaqlarımdakı xalxallar ucadan cingildəməsin. Addımlarını çox tələsik atma.
Burax işlərini, ey gəlin, axşamçağı qonağın gəlmişdir.
Yox, bu, uğursuz külək deyil, ey gəlin, – qorxma.
Aprel gecəsində dolğun ay göy üzündən baxır; həyətdə kölgələr zəif, göy üzü tərtemizdir.
Lazım bilsən, örtüyünü üzünə sal, qorxursansa, çırağı qapıya apar.
Yox, bu, uğursuz külək deyil, ey gəlin, – qorxma.
Utancaqsansa, onunla bircə kəlmə də danışma; onu qarşılایanda, qapının ağzında bir kənarda dur.
O, sənə sual versə, gözlərini yerə dikib susa bilərsən.

Əlində çırağ, onu evə ötürəndə, ayağındakı xalxallar cinkildəməsin.

Utancaqsansa, onunla bircə kəlmə də danışma.

Hələ işlərini qurtarmayıbsanmı, ey gəlin? Dinlə, qonağın gəlmişdir.

Məgər pəyədə çırağı hələ yandırmayıbsanmı?

Məgər axşam qurbanı üçün səbətə hazır deyilmə?

Məgər saçlarına qırmızı xoşbəxtlik nişanı³ taxmayıbsanmı? Gecə bəzəyini vurmayıbsanmı?

Ey gəlin, eşidirsənmi, qonağın gəlmişdir.

Burax işlərini, ey gəlin!

* * *

Əynində nə var, onunla da gəl; geyinməyə vaxt itirmə.

Saçların hörülməyibsə, tağın düz açılmayıbsa, korsajın lentləri boşalıbsa, bunlara fikir vermə.

Əynində nə var, onunla da gəl, geyinməyə vaxt itirmə.

Otların üstü ilə iti addımlarla gəl.

Şeh ayaqlarının rəngini apararsa, zəngiclərin halqaları boşalarsa, boyunbağının inciləri qırılıb tökülərsə, fikir vermə.

Otların üstü ilə, iti addımlarla gəl.

Görürsənmi, göy üzünü buludlar bürümüşdür.

Uzaqda çayın qumsallığından durna qatarı havalanır, kolların üstündən coşqun küləklər əsir.

Ürküyə düşmüş sürü kəndə öz axurlarına qaçır.

Görürsənmi, göy üzünü buludlar necə bürüyür?

Güzgü qabağında çırağı nahaq yandırırısan, – külək onu titrədirib söndürər.

Kim görə biləcək ki, göz qapaqlarında his yoxdur? Sənin gözlərin fırtına buludlarından da qaradır. Güzgü qabağında çırağı nahaq yandırırısan, – sönəcəkdir.

Əynində nə var, onunla da gəl; geyinməyə vaxt itirmə.

Çələngin hörülməyibsə, kimə nə dəxli var? Bilərziyin zənciri bənd edilməyibsə, fərqi nədir?

Göyü buludlar bürümüş, artıq gecdir.

Əynində nə varsa, onunla da gəl, geyinməyə vaxt itirmə.

³ *Qırmızı xoşbəxtlik nişanı* – ərli qadınların taxdığı nişan

* * *

Mən heç bir şey diləmədim, kimsəsiz talada ağacın dalında durdum.
Hələ şəfəqin gözlərində xumar, havada şəh vardı.
Şehli otların məstedici qoxusu yer üzərində incə bir duman kimi asılıb qalmışdı.
Sən banan ağacı dibində yağ kimi yumşaq, tərəvətli əllərinlə inək sağırdın.
Mən bircə kəlmə də dinmədim. Meşədə ötən, gözə görünməyən bir quş idim.
Manqo ağacının çiçəkləri kənd yoluna səpələnir, arılar vızıldaya-vızıldaya dalbadal uçub keçirdi.
Gölün sahilində Şiva ibadətqahının darvazaları açıldı və xadim nəğməyə başladı.
Sən qabı dizlərinin üstünə qoyub inək sağırdın.
Mən, əlimdə boş fincan, durmuşdum.
Sənə yaxınlaşmadım.
İbadətqahdakı sinc səsindən səma yuxudan ayıldı.
Yolda qaçısan sürünün ayaqları altından toz qalxdı.
Qadınlar quruldayan sənəkləri böyürlərində tutub çaydan qayıdırdılar.
Sənin xalxalların cingildəyir və köpük bardağın ağzından aşib daşırdı.
Səhər ötüb keçirdi, mən sənə yaxınlaşmadım.

* * *

Artıq günortadan keçmiş, bambuk budaqları küləkdən xışıldayanda, mən yol ilə gedirdim, özüm də bilmirdim nə üçün.

Mail kölgələr çəkilib gedən işığın ayaqları altında ağuşlarını açmışdılar.
Koeller nəğmə oxumaqdan yorulmuşdular.
Mən yol ilə gedirdim, özüm də bilmirdim nə üçün.
Suyun sahilindəki daxmanın üzərinə qol-budaqlı ağacın kölgəsi düşmüşdür.
Orada bir qadın işləyir və ayaqlarındakı xalxalların səsi bu guşəni musiqi ilə doldurmuşdu.
Mən daxmanın qarşısında durdum, özüm də bilmirdim nə üçün.
Əyri-üyrü dar cığır bir çox xardal tarlaları və manqo meşələri içindən keçib gedir.
Bu cığır çay körpüsünün yanındakı bazarın və kənddəki ibadətqahın yaxınlığından keçir.
Mən həmin daxmanın qarşısında durdum, özüm də bilmirdim nə üçün.

Çox-çox illər bundan əvvəl coşqun bir mart günü baharın pıçılıtsı belə yorucu idi və manqo ağacının çiçəkləri tozlu yola səpəlirdi.

Axışan dalğalar körpünün pillələrinə qoyulmuş mis bir qabı yalayırdı.
Mən bu coşqun mart günü barəsində düşünürəm, özüm də bilmirəm nə üçün.
Kölgələr qatılaşır və mal-qara öz ağıllarına qayıdır.
İşıq bomboş çəmənlərdə bozarmağa başlayır və kəndlilər çay qırağında bərə gözləyirlər.
Mən yenə ağır-ağır gedirəm, özüm də bilmirəm nə üçün.

* * *

Mən, öz ətrindən divanə olub, meşənin toranlığında qalan bir maral kimi qaçıram.
Bu gecə – mayın çiçəklənmə gecəsi, meh – cənubun nəfəsidir.
Mən yolumu azıram, sərgərdan gəzirəm. Tapa bilməyəcəyimi axtarıram, axtarmadığımı tapıram.
Arzumun surəti qəlbimdən çıxıb, rəqs edə-edə qarşımda cilvələnir.
Parlaq xəyal sürətlə uzaqlaşır.
Mən onu tutmaq istəyirəm, o, məndən qaçır və məni yolumdan azdırır.
Mən tapa bilməyəcəyimi axtarıram, axtarmadığımı tapıram.

* * *

Əllər əllərə sarmaşır, gözlər gözlərin içində qərq olur, – qəblərimizin hekayəti belə başlanır.
Aylı bir mart gecəsi; havada xına kollarının şirin qoxusu; mənim neyim yerdə, sənin hördüyün
çiçək çələngi natamam qalmış.
Məhəbbətimiz nəğmə kimi sadədir.
Sənin zəfəran rəngli örtüyün gözlərimi məst edir.
Mənim üçün hördüyün yasəmən çələngi qəlbimi qürurla doldurur.
Bu bir oyundur, – bir-birimizə bir şeyi veririk, sonra alırıq, göstəririk, yenə gizlədirik.
Gülümsəmələr də, yüngül çəkingənlik də, faydasız mübarizənin gözəlliyi də...
Eşqimiz nəğmə kimi sadədir.
Nə indidən kənar sirlərimiz var, nə əlçatmaz arzularımız, nə məftunluğa meylimiz, nə zülmətin
dərinliklərində sərgərdanlıığımız.
Məhəbbətimiz nəğmə kimi sadədir.
Biz sözdən əbədi sükuta keçmirik; əllərimizi ümiddən kənar boşluğa uzatmırıq.
Bir-birimizə verib-aldığımız bizə kifayətdir.
Biz sevincimizin axırına çıxmamışıq ki, şərəbdən izzirab çəkək.

Eşqimiz nəğmə kimi sadədir.

* * *

Onların ağacında ötən sarıköynəyin nəğməsi qəlbimi sevinclə coşdurur.
İkimiz də bir kənddə yaşayırıq, ikimiz də buna sevinirik.
Onun iki sevimli quzusu bizim bağın kölgəliyində otlamağa gəlir.
Onlar bizim arpa zəminizə girdikdə, onları qucağıma alıram.
Kəndimizin adı Qancanadır, çayımızın adı – Ancana.
Mənim adımlı bütün kənd bilir, onun adı – Rancana.
Aramızda yalnız bir tarla var.
Bizim meşədə yuva salmış arılar bal toplamağa onların meşəsinə uçar.
Onların körpüsünün pillələrindən suya atılan çiçəklər üzə-üzə bizim çimdiyimiz yerə gəlir.
Onların tarlalarından dərilmiş səbət-səbət quru çiçək bizim bazara gətirilir.
Kəndimizin adı Qancanadır, çayımızın adı – Ancana.
Mənim adımlı bütün kənd bilir, onun adı – Rancana.
Onların evinə sarı gedən cığır baharda manqo çiçəklərinin ətri ilə dolur.
Onların kətanı yetişdikdə, bizim tarlada çətənə çiçəkləyir.
Onların evləri üstündə gülümsəyən ulduzlar sayrışan işıqları ilə bizi seyr edir.
Onların hovuzunu dolduran yağış bizim kadamba⁴ meşəsini sevindirir.
Kəndimizin adı Qancanadır, çayımızın adı – Ancana.
Mənim adımlı bütün kənd bilir, onun adı – Rancana.

* * *

Cüt bacı suya gedəndə, bu yerə çatdıqda gülümsünürlər.
Yəqin bilirlər ki, onlar suya getdikdə, həmişə burada ağacların arxasında kimsə durur.
Bacılar bu yerdən keçdikdə, nəşə pıçıladaşırlar.
Yəqin onlar suya getdikdə həmişə ağacların arxasında duran adamın sirrini bilmişlər.
Onlar bu yerə çatdıqda, səhəngləri birdən əyilir və yerə su çilənir.

⁴ Kadamba – yağışlar mövsümündə narıncı çiçək açan ağac

Yəqin duyublar ki, onlar suya getdikdə, həmişə ağacların arxasında duran adamın ürəyi çırpınır.
Bacılar bu yerə çatdıqda, bir-birinə baxıb gülümsünürlər.

Onların yeyin-yeyin hərəkət edən ayaqlarında da bu təbəssüm duyulur və bu təbəssüm, onlar suya gedəndə həmişə ağacların arxasında duran adamın fikirlərini alt-üst edir.

* * *

Sən, çiyində dolu səhəng, çay boyunca cığırda gedirdin.

Birdən başını döndərüb yellənən örtüyünün altından mənə baxdın, nə üçün?

Qaranlıqda parlayan bu baxış titrək suyun üzünü rəşələndirən, kölgəli sahillərə doğru uçan meh kimi mənə sarı əsdi.

Bu baxış axşam uça-uça otağın bir pəncərəsindən girib, o biri pəncərəsindən çıxan və gecənin qoynunda yox olan bir quş kimi mənə sarı uçub gəlmişdi.

Sən dağlar ardındakı ulduz kimi görünməzsən, mən isə yolda qalmış bir yolçuyam.

Axı sən, çiyində dolu səhəng çay boyunca cığırda gedəndə, birdən üzünü döndərüb yellənən örtüyün altından bir an mənim üzümə niyə elə baxdın?

* * *

O, hər gün gəlir, gedir.

Get ona mənim hörüklərimdən bir çiçək ver, dostum. Soruşsa ki, kim göndərüb, yalvarıram, mənim adımla çəkməyəsən, – axı o yalnız gəlir, gedir. O, ağacın altında yerə oturur. Həmin yerə çiçəklər və yarpaqlar səpələ, dostum. Onun gözləri qəmgindir, mənim qəlbimi də qəmləndirir. O, ürəyində olanı demir, yalnız gəlir, gedir.

Nə üçün boş-boş oynaya-oynaya suyu dalğalandırır və oğrun-oğrun yola baxırsan.

Səhəngini doldur və evə get.

Səhər saatları keçir, – tutqun sular axıb gedir.

Dalğalar boş-boş oynaya-oynaya bir-biri ilə pıçıldadır, gülüşür.

Odur, göyün bir kənarında, aşırımın üzərində buludlar toplaşır.

Onlar getmir, sənə üzünə baxıb gülümsünürlər.

Səhəngini doldur, evə get.

* * *

O gənc yolçu səbh açılarda, mənim qapıma gəlməyi nə üçün arzulamışdı?
Mən evimə girib-çıxanda hər dəfə onun yanından ötürəm və ona baxmaya bilmirəm.
Bilmirəm onunla danışım ya susum? O, mənim qapıma gəlməyi nə üçün arzulamışdır?
İyul ayında buludlu gecələr qaranlıq olur; payızda səma zərif mavi rəngə bürünür. Yaz günlərini incə meh cuşa gətirir.

O, hər dəfə öz nəğmələrinə yeni-yeni səslər hörür.

Mən işimdən ayrılıram, gözlərimi duman bürüyür. Görəsən, o mənim qapıma gəlməyi nə üçün arzulamışdır?

Ürək sirrini gizlətmə, dostum!

Onu aç, mənə seylə, yalnız mənə söylə, gizlincə.

Nə üçün belə incə-incə gülümsünürsən, bunu yavaşca mənə pıçıldı: bu sirri qulağım yox, qəlbim eşidər.

Gecə qaranlıq, ev səssiz-səmirsiz, quşların yuvaları da yuxuda.

Axmayan göz yaşları arxasından, çəkingən təbəssümlər arxasından, dadlı həya və iztirab arxasından öz ürək sirrini aç, mənə seylə.

* * *

O qız yeyin-yeyin yanımdan ötəndə paltarının ətəyi mənə toxundu.

Qəlbim məchul adasından birdən ilıq bahar nəfəsi duyuldu.

Bu bir anlıq təmasın rəşəsi, küləyin qovduğu qonmuş bir çiçək ləçəkciyi kimi bir anda bütün varlığımıza yayılıb yox oldu.

Bu təmas o qızın vücudunun nəfəsi və qəlbinin pıçılıtsı kimi qəlbimin dərinliklərinə nüfuz etdi.

* * *

Nə üçün oturub, boş-boşuna oynaya-oynaya, xalxallarını cingildədirsən?

Səhəngini doldur. Evə getmək vaxtıdır.

Nə üçün boş-boş oynaya-oynaya, suyu dalğalandırır və oğrun-oğrun yola baxırsan?

Səhəngini doldur və evə get.

Dalğalar boş-boş oynaya-oynaya bir-biri ilə pıçıldaşır, gülüşür.

Odur, göyün bir kənarında, aşırımın üzərində buludlar toplaşır.

Onlar getmir, sənin üzünə baxıb gülümsünürlər.

Səhəngini doldur, evə get.

* * *

– Yaxın gəl, ey gənc, söylə, gözlərindəki o coşqun həyəcan nədəndir?

– Bilmirəm o yabanı xaşxaş şərabi necə şərabdı, – mən ondan içdim, gözlərimdəki coşqun həyəcan ondandır.

– Ah, ar olsun!

– Nə olar ki, adamların kimisi müdrik, kimisi divanə, kimisi ehtiyatlı, kimisi qayğısız olur! Gözlər var ki, gülür, gözlər var ki, ağlayır, mənim gözlərimdə də coşqunluq var.

– Ağac altında, kölgədə niyə hərəkətsiz durubsan, ey gənc?

– Qəlbimin ağırlığına ayaqlarım tab gətirmir, odur ki kölgədə hərəkətsiz durmuşam.

– Ah, ar olsun!

– Nə olar ki, adamlardan kimisi öz yolu ilə qıvraq-qıvraq addımlayır, kimisi ağır-ağır gedir, kimi azaddır, kimi buxovlanmış... Mənim ayaqlarım isə qəlbimin ağırlığına tab gətirmir.

* * *

– Mən yalnız sənin lütf edib verdiklərini qəbul edirəm. Artıq heç nə istəmirəm.

– Bəli, bəli, mən sizin kimi müti dilənçiləri yaxşı tanıyıram; üz verəndə, astar da istəyirsiniz.

– Mənə bircə çiçək də verə bilsəydiniz, onu köksüm üstə gəzdirərdim.

– Bəlkə, o çiçək tikanlı oldu?

– Mən tikandan qorxmuram.

– Bəli, bəli, mən sizin kimi müti dilənçiləri yaxşı tanıyıram; üz verəndə, astar da istəyirsiniz.

– Sən, ey xanım, mənə bircə dəfə nazla baxsaydın, ömrümü, hətta öləndən sonra da bəxtiyar edərdin.

– Bəlkə, o baxış sərt oldu?

– Onu mən öz yaralı qəlbimdə bəslərəm.

– Bəli, bəli, mən sizin kimi müti dilənçiləri yaxşı tanıyıram, üz verəndə, astar da istəyirsiniz.

* * *

- Məhəbbət qəm-qüssə də gətirsə, ona inan. Qəlbini ondan gizlətmə.
- Yox, ey dostum, yox, sözlərin dumanlıdır; başa düşə bilmirəm.
- Ey sevgilim, qəlb elə ona görə yaranmışdır ki, göz yaşları və nəğmələrə həsr edəsən.
- Ah, ey dostum, yox, sözlərin dumanlıdır, başa düşə bilmirəm.
- Sevinc şəh damcısı kimi bir anlıqdır, gülümsünən kimi tələf olur. Qəm-qüssə möhkəm və davamlıdır. Qoy sənin gözlərində kədərlə dolu məhəbbət yaşasın.
- Ah, dostum, yox, sözlərin dumanlıdır, başa düşə bilmirəm.
- Lotos gün işığında çiçəklənir və hər şeyi itirir. Məgər o, qışın əbədi dumanları içərisində, açmadan yaşamaq istəməzdimi?
- Ah, dostum, yox, sözlərin dumanlıdır, başa düşə bilmirəm.

* * *

Sual dolu gözlərin qəmgindir. Ay dənizin dərinliklərini ölçmək istədiyi kimi, sənin gözlərin də qəlbimin dərinliklərinə dalmaq istəyir.

Mən heç bir şey gizlətmədən, bütün həyatımı sənə açdım. Bax buna görə də sən məni tanıyırsan. Əgər qəlbim cəvahir olsaydı, mən onu yüz parça edib, sənə boyunbağı qayırdım ki, sinəni bəzəsin.

Əgər qəlbim xırdaca zərif bir çiçək olsaydı, onu dərib sənin saçlarına taxardım.

Axı bu ürəkdir, ey sevgilim. Onun nə dibi var, nə sahili.

Sən bu səltənətin **məlikəsi** olsan da, onun həddini, hüdudunu bilmirsən.

Əgər o, bircə anlıq səfa olsaydı, sakit bir təbəssümlə qarşında çiçək açardı və sən onu görə bilər, bircə anda dərk edərdin.

Əgər o, yalnız cəfa olsaydı, dumduru göz yaşı damcısına dönərdi. Ən gizlin sirrini sözsüz-sovsuz sənə açardı.

Axı bu məhəbbətdir, sevgilim.

Səfa və cəfa hədsiz-hüduzsuzdur, onun yoxsulluğu da, sərvəti də gəldi gedərdi.

O sənə öz həyatı qədər yaxındır, amma onu heç bir zaman tam mənası ilə dərk edə bilməzsən.

* * *

Danış, ey sevgilim! Oxuduğun nəğməni sözlərlə anlat.

Gecə qaranlıq. Ulduzlar buludların altında yox olmuş. Külək yarpaqlarda inləyir.

Mən hörüklərimi açıb tökəcəyəm. Göy plaş məni gecə kimi bürüyəcək. Sənin başını bağrıma basacağam, qoy bu xoş tənhalıqda qəlbin pıçıldasın. Mən gözlərimi yumub dinləyəcəyəm. Mən sənin üzünə baxmayacağam.

Sənin sözlərin qurtardıqda, biz dinməz-söyləməz oturacağıq. Qaranlıqda yalnız ağaclar pıçıldaşacaq.

Gecənin rəngi solacaq. Səhər açılacaq. Biz bir-birimizin gözlərinin içinə baxıb, ayrı-ayrı cığırlarla çıxıb gedəcəyik.

Danış, ey sevgilim! Oxuduğun nəğməni sözlərlə anlat.

* * *

Sən arzularımın səmasında süzən bir axşam buludusan.

Mən eşqimin cilvələri ilə səni rəngdən-rəngə boyayır, şəkildən-şəklə salıram.

Narahat xəyallarım aləmində yaşayan sən, bütün varlığımla yalnız mənimsən.

Ayaqların arzularımın alovları içində qızılıgül kimidir, – sən mənim axşam nəğmələrimin sünbüllərini biçirsən.

Dodaqların çəkdiyim izzətlərin şərabından acı ehtirasdadır. Mənim tənha xəyallarımda yaşayan sən, mənimsən, bütün varlığımla mənimsən.

Ah, ey baxışlarımla dərinliyində yaşayan gözəl, ehtirasımın kölgələri hüzn kimi gözlərinə qonmuşdur!

Mən səni nəğmələrinin toruna salıb tutmuşam, ey sevgilim.

Ey mənim ölməz xəyallarımda yaşayan gözəl, sən mənimsən, bütün varlığımla mənimsən!

* * *

Bir çöl quşu olan qəlbim öz səmasını sənin gözlərində tapmışdır.

Bu gözlər səhərin beşiyi, bu gözlər ulduzlar səltənətidir.

Nəğmələrim onların qəlbində itib batır.

İcazə ver, mən o səmada, onun tənha ənginliklərində süzüm.

İcazə ver, yalnız onun buludlarını yarıb, qanadlarımı açaraq onun günəşinin parıltısında süzüm.

* * *

Söylə görüm: bütün bunlar doğrudurmu, sevgilim, bütün bunlar doğrudurmu?

Bu gözlər şimşək çaxanda sinəmdəki qara buludlar fırtına kimi səslənir.

Doğrudanmı, mənim dodaqlarım ilk məhəbbətin açılmış çiçəyi kimi şirindir?

Doğrudanmı, əl-ayağımda keçmiş may aylarının izləri qalmışdır?

Doğrudanmı, ayaqlarım toxunanda, yer arfa kimi səslənir? Doğrudanmı, məni görəndə, gecənin gözlərindən şəh damcılayır, doğrudanmı, səhərin işığı bədənimə bürüyəndə, sevincindən cəlvələnir?

Bu doğrudurmu, doğrudurmu ki, sənənin eşqin mənə axtara-axtara, tək-tənha əsrlərdən və dünyalardan keçib gəlmişdir?

Doğrudanmı, nəhayət, sən mənə tapdıqda arzuların mənə incə sözlərimdən, gözlərimdən, dodaqlarımdan, saçlarımdan dalğalarından kam alıb dincəlmişdir?

Deməli, doğrudur ki, mənə alnımda fəniyin sirri nəqş olunmuşdur?

Söylə görüm, bütün bunlar doğrudurmu, sevgilim?

* * *

Ey məşuqum, mən səni sevirəm. Bu eşqimi mənə bağışla.

Mən yol azmış bir quş kimi tutulmuşam.

Qəlbim çırpınanda, üstündəki örtük düşdü, o, çılpaq qaldı. Ey məşuqum, onu qayğıkeşlik örtüyü ilə ört və mənə eşqimi bağışla.

Mənə sevə bilməzsənsə, çəkdiyim izzəti bağışla, ey sevgilim.

Mənə əyri-əyri baxma.

Mən öz guşəmə çəkilib qaranlıqda oturaram.

Çılpaq qalmış həyətə iki əlimlə örtərəm.

Üzünü mənədən kənara çevir, ey sevgilim, çəkdiyim əzabı mənə bağışla.

Mənə sevirənsə, sevincimi mənə bağışla.

Qəlbimi səadət seli alıb apararsa, mənə bu fəlakətli tənhalığıma gülmə.

Mən sənin taxtına çıxıb, eşqimin zülmkarlığı ilə səni hökmüm altına aldıqda, bir ilahə kimi sənə lütf etdikdə, mənə qürurumun qarşısında itaətkar ol, ey sevgilim və sevincimi mənə bağışla!

* * *

Ürəyini mənə açmadan getmə, ey sevgilim.

Mən bütün gecəni yatmamışam, indi budur, gözlərim yuxusuzluqdan yumulur.

Qorxuram ki, yuxuya gedib səni itirərəm.

Ürəyini mənə açmadan getmə, ey sevgilim.

Mən yerimdən sıçrayıb əllərimi uzadıram ki, sənə toxunsun. Öz-özümdən soruşuram: «Bu yuxudurmu?»

Ah, sənin ayaqlarını məhəbbətimin toruna salıb, qəlbimin yaxınlığında saxlaya bilsəydim!

Ürəyini mənə açmadan getmə, ey sevgilim.

* * *

Səni çox tez tanımayım deyə, mənəmlə oynayırsan, ey xanım.

Göz yaşlarını gizlətmək üçün qəh-qəhələrlənlə gözlərimi qamaşdırırsan.

Bilirəm, sənin hiylələrini bilirəm, –

Sən ürəyindəkini heç vaxt deməzsən.

Sənin qiymətini bilməyim deyə, min yolla məndən qaçırsan. Səni çamaatın içində itirməyim deyə bir kənardə durursan. Bilirəm, sənə hiylələrini bilirəm, –

Heç vaxt istədiyini cığırla getməzsən.

Sən başqalarına görə çox şey istəyirsən, ona görə də dinmirsən.

Hədiyyələrimi şıltaq bir qayğısızlıqla rədd edirsən! Bilirəm, sənə hiylələrini bilirəm, – heç vaxt istədiyini şeyi almazsan.

* * *

Oğlan pıçıldadı: «Sevgilim, gözlərini qaldır!»

Acıqlanıb dedim: «Çıx get!» Amma getmədi.

O durub əllərimdən tutdu. Mən dedim: «Əl çək məndən!» Amma əl çəkmədi.

Qulağıma sarı əyildi, ona baxıb dedim: «Axı ayıbdır!» Yerindən tərپənmədi.

Dodaqları yanağıma toxundu. Diksinib dedim: «Həddini aşırısan ha!» Amma utanmadı.

Saçlarına bir çiçək taxdı. Dedim: «Nahaq yerə!» Hərəkətsiz durdu.

Boynumdan həmailimi çıxarıb getdi. İndi ağlayıb öz qəlbimdən soruşuram: «Bəs niyə qayıdıb gəlmir?»

* * *

«Ey gözəl qız, təzə çiçəklərdən hördüyün çələnglə mənim boynumu bəzərsənmi?»

«Bəli, ancaq bil ki, mənim hördüyüm çələng çoxları üçündür. Bu onu yalnız bircə anlığa görünlər, hələ naməlum ölkələrdə və şairin nəğmələrində yaşayanlar üçündür.

Məndən qəlb əvəzinə qəlb istəmək artıq gecdir!

Bir zaman vardı ki, həyatım açılmamış çiçəyə bənzərdi,— bütün ətri dərinliklərində idi.

İndi bu ətir geniş yayılıb uzaqlara səpələnmişdir.

Onları yenidən bir yerə toplayıb gizlədəcək sehri kim bilir?

Mənim qəlbim o dərəcədə mənim deyildir ki, onu bir adama verə bilim, – o çoxlarına verilmişdir».

* * *

Sevgilim, bir gün vardı ki, sənin şairin böyük bir dastan gəmisini suya salmağa hazırlayırdı.

Əfsus, mən ehtiyatsız oldum və həmin gəmi sənin ayaqlarındakı xalxallara toxunub tələf oldu.

O parçalanıb min nəğməyə çevrildi və sənin ayaqların altına səpələndi.

Onun keçmiş savaşı dastanlarından ibarət olan bütün yükü dalğaların arasına səpələndi, göz yaşlarında islanıb tələf oldu.

Sən bu itkimin əvəzini verməlisən, sevgilim.

Əgər mənim öləndən sonra əbədi şöhrət qazanmaq haqqım itibəsə, – mənə sağ ikən ölümsüzlük bəxş elə.

Mən nə itkimə yas saxlayaram, nə də səni təqsirkar bilərəm!

* * *

Bütün günü çələng hörməyə çalışıram, amma çiçəklər əlimdən sürüşüb düşür.

Sən oturub sınaıçı nəzərlərlə oğrun-oğrun məni izləyirsən.

Gizlin hiyləgərlik edən o gözlərdən soruş, təqsir kimdədir?

Nəğmə oxumaq istəyirəm, bir şey çıxmır!

Sənin dodaqlarında gizlin bir təbəssüm oynayır, mənim müvəffəqiyyətsizliyimin səbəblərini o təbəssümdən soruş.

Qoy sənin gülən dodaqların söyləsin ki, mənim səsim lotos çiçəyinin piyaləsində sərməst olmuş arı kimi necə susdu?

Artıq axşamdır, çiçəklərin öz ləçəkçiklərini yuman vaxtıdır.

İcazə ver, yanında oturum və dodaqlarıma əmr et ki, ulduzların tutqun işığında, sükut içində nə etmək olarsa, onu etsin.

* * *

Mən yanına vidalaşmağa gələndə, gözlərində inanmazlıq təbəssümü yaranır.

Mən bunu elə tez-tez etmişəm ki, güman edirsən, tez qayıdıb gələcəyəm.

Sözün düzü, mənim özümə də elə gəlir.

Çünki yaz günləri təkrar-təkrar qayıdır; ay batıb yenə də çıxır; çiçəklər hər il budaqlarda öz vaxtında açılır, solur. Deməli, bəlkə, mən də yalnız qayıtmaq üçün vidalaşırım.

Amma bu yanlışlığın qabağını bir qədər al; onu amansız tələsikliklə qovma.

Mən deyəndə ki, səni həmişəlik tərk edirəm, bunu bir həqiqət kimi qəbul et və qoy göz yaşı bir anlığa gözlərinin tünd fəzasını dumanlandırırsın.

Sonra mən qayıdası olsam, istədiyini kimi, hiyləgərcəsinə gül.

* * *

Mən qəlbimdə sənin üçün bəslədiyim ən qiymətli sözü söyləmək həsrətilə yanırım, amma cürət eləmirəm, qorxuram ki, gülərsən.

Buna görədir ki, öz-özümə gülürəm və sirrimi zarafat kimi israf edirəm.

Mən ürək dərdlərimi nəzərə almıram, qorxuram, sən də belə edərsən.

Mən qəlbimdə sənin üçün bəslədiyim ən səmimi sözləri söyləmək həsrəti ilə yanırım, amma cürət eləmirəm, qorxuram ki, inanmazsan.

Bax buna görə də onları yalan şəklinə salıb, olmayan şeyləri sənə söyləyirəm.

Mən öz dərdlərimi gülünc edirəm, qorxuram, sən də belə edərsən.

Mən ürəyimdə sənin üçün bəslədiyim ən qiymətli sözləri söyləmək həsrəti ilə yanırım, amma cürət eləmirəm. Qorxuram ki, onlara layiqi qiymət verilməz.

Bax buna görə də sənə layiq olmayan adlar qoyub, öz kobud qüvvəmlə öyünürəm.

Mən səni təhqir edirəm, çünki qorxuram sən heç bir zaman iztirabın nə olduğunu bilməzsən.

Mən sənin yanında dinməz-söyləməz olmaq istəyirəm, amma cürət eləmirəm, qorxuram ki, dodaqlarım ürək sirrimi açar.

Bax buna görə də mən çərənləyirəm və boş sözlərlə qəlbimin sirrini gizlədirəm.

Mən öz izzirabımla amansız rəftar edirəm, qorxuram ki, sən də belə edərsən.

Mən səndən uzaqlaşmaq həsrəti ilə yanırım, amma cürət eləmirəm, qorxuram ki, qorxaqlığımı başa düşərsən.

Bax buna görə də mən başımı qürurla qaldırır və sənin yanına saymazlyana gəlirəm.

Sənin gözlərinin əbədi baxışları mənim izzirablarımı daim təzələyir.

* * *

Ey misilsiz sərxoş dəli!

Onda ki, qapıları taybatay açıb, camaatın gözü qabağında əzilib-büzülürsən;

Onda ki, gecənin ərzində heybən boşalır və ağla-zəkaya istehza edirsən;

Onda ki, qərribə yollarda veyllənib, yaramaz şeylərlə əylənirsən;

Hər cür sağlam düşüncəni saymırsan;

Onda ki, fırtına qarşısında öz yelkənini açıb sükanını iki parça edirsən, –

Bax onda mən sənə yoldaşam, – mən də doyunca içərəm, qoy bütün dünya batsın!

Mən gecələrimi, gündüzlərimi daim ağıllı-düşüncəli qonşular arasında heçə-puçə çıxarmışam.

Çox-çox elm öyrənməkdən saçlarım ağarıb, çox-çox oyaq qalmaqdan gözlərim qaranlıq gətiribdir.

Mən illər uzununu qırıntılar, tör-töküntülər toplamışam.

Gəl onları darmadağın edib üstündə atılıb düşək, oynayaq, onların külünü küləyə sovuraq.

Çünki, bilirəm, mənim bütün biliklərimin ən yüksək zirvəsi budur – doyunca iç, qoy dünya batsın.

Qoy bütün məlun şübhələrim yox olsun, qoy mən tamamilə yoldan azım.

Qoy yüngül xasiyyətliyin coşqun küləyi əsib mənim lövbərimi qoparsın.

Dünya adlı-sanlı, işlək, faydalı və ağıllı adamlarla dopdoludur.

Kimi asanlıqla irəlidə gedir, kimi təvazökarlıqla arxada gəlir.

Qoy onlar xoşbəxt olsunlar, məsud yaşasınlar, mən isə ağılsızam, bir heçəm.

Çünki bilirəm bütün zəhmətlərin nəticəsi budur – doyunca iç, qoy dünya batsın.

And içirəm ki, bundan sonra ləyaqətli adamlarla bir cərgədə olmağa çalışmayacağam.

Öz alimlik vüqarımı, doğruluq və əyriilik barəsindəki düşüncələrimi bir kənara atacağam.

Xatirələr camını qırıb, göz yaşımın son damcısını qurudacağam.

Qəhqəhələrimi şərab köpükləri ilə coşdurub alovlandıracağam.

Ədəb-ərkan və ariflik şəhadətnaməsini parça-parça edib tullayacağam.

Öz-özümə əhd edəcəyəm – doyunca iç, qoy dünya batsın.

* * *

Yox, dostlar, yox, mən heç bir zaman rahib ola bilməyəcəyəm, – nə istəyirsiniz deyiniz.

Əgər o xanım da mənimlə birlikdə əhd-peyman etməzsə, mən heç bir zaman rahib olmayacağam.

Qərarım qətidir: sadə bir sığınacaq və özümə ah-zar yoldaşı tapmayınca, heç bir zaman rahib olmayacağam.

Yox, dostlar, yox, əgər meşədə, onun cazibəli kölgəliyində cingiltili gülüş səsləri yoxsa, külək sarı pləşin ətəyini yelləndirmirsə, sakit pıçıltı sükutu daha da dərinləşdirmirsə, mən heç zaman öz evimi-ocağımı atıb, meşənin dərinliklərinə gedən deyiləm.

Yox, mən heç zaman rahib olmayacağam.

* * *

Ey müqəddəs ata, bir cüt günahkar insanı əfv elə. Bu gün bahar küləkləri coşqun həmlələrlə axışib gəlir. Toz qaldırıb ölü yarpaqları və sənin bütün öyüd-nəsihətini süpürüb-aparır.

Ey ata, demə ki, bu həyat boş-boşuna vurnuxmadır.

Çünki biz ölümlə qarşılıqlı müqavilə bağlamışıq, bir neçə saatlığa da olsa, ölümdən möhlət almışıq.

Əgər padşahın qoşunları bura gəlib dəhşətlə üzərimizə yerisə, biz təəssüflə başımızı yırğalayıb deyərik ki: «Qardaşlar, bizə mane olursunuz. Əgər bu hay-küylü əyləncə sizə lazımsa, gedin, başqa bir yerdə silah oynadın. Çünki yalnız bir neçə an üçün biz ölümdən icazə almışıq.

Əgər dinc və mehriban adamlar bura gəlib dövrəmizə yığışsalar, biz itaətlə onlara baş əyib deyərik: «Belə hədsiz bir səadət bizi utandırır. Məskənimiz olan bu namütənahi səma da bizə dar gəlir. Çünki baharda bol-bol çiçəklər açır və arılar uçuşduqca, qanadları bir-birinə toxunur. Yalnız ölümsüzlərin yaşadığı səma da bizə çox-çox dardır».

* * *

Yola düşməli olan qonaqlara yaxşı yol arzula və ləpirlərini süpürüb hamarla.

Sənə yaxın, səmimi və sadə olan şeyi gülümsünə-gülümsünə bağrına bas.

Bu gün ölümdən xəbərsiz olan xəyalatlar ziyafətidir.

Qoy sənin gülüşün dalğalar üzərində işığın cilvələnməsi kimi ölçülüb-biçilmədən, şən olsun.
Qoy sənin həyatın ağac yarpağındakı şəh damcısı kimi zaman həddində cilvələnsin.
Öz rübabından iti, çoşqun ahənglər ucalt.

* * *

Sən məni tərk edib, öz yolunla getdin.

Güman edirdim ki, sənə yas saxlayacağam, sənin nəğmələr. qızılından hörülmüş çərçivəyə salınmış yeganə surətini qəlbimdə saxlayacağam.

Amma əfsus, ey mənim uğursuz taleyim, axı həyat bir an qədər qısadır.

İllər ötdükcə: gənclik gəlib gedir, bahar günləri ötəri çiçəklərin ömrü qısadır, ağıl bizə söyləyir ki, ömür lotos üzərinə qonan şəh kimidir.

Mən bütün bunlardan necə əl çəkim və məndən üz döndərib gedən o qızın ardınca baxım!

Bu, kobudluq və düşüncəsizlik olardı, – axı ömür bir an qədər qısadır.

Elə isə, ey mənim yağmurlu gecələrim, gurultulu addımlarla keçib gedin. Ey mənim qızılı payızım, gül, əylən. Ey bol-bol busələr bəxş edən qayğısız aprel, gəl yetiş.

Siz də gəlin keçin, siz də.

Ey sevgililər, bilirsiniz ki, biz öləcəyik.

Artıq öz payını almış bir adamın xatirinə öz qəlbini parçalamaq ağıllı işdirmi? Axı ömür bir an qədər qısadır.

Bir guşədə oturub xəyala getmək, mənim bütün varlığımın sənə aid olduğu barəsində şerlər qoşmaq çox xoşdur.

Öz qəm-qüssə aləminə qərq olub, heç bir təsəlli ummamaq qəhrəmanlıqdır.

Ancaq budur, gənc bir çöhrə qapımdan boylandı və gözləri gözlərimin içinə baxdı.

Mənə yalnız bu qalır ki, göz yaşlarımı silim, nəğmələrimi yenidən kökləyim.

Axı ömür bir an qədər qısadır.

* * *

İndi ki istəyirsən, nəğmələrimi kəsərəm.

İndi ki ürəyin çırpınır, sənə sarı baxmaram.

İndi ki gəzməyə çıxanda səni birdən-birə qorxu basır, dönüb başqa yol ilə gedərəm.

İndi ki mənim yanımda çələng hörməyə utanırsan, sən tənha bağçana baxmaram.

İndi ki sular həddən artıq coşqun və dalğalıdır, öz qayığımı başqa sahilə sürərəm.

* * *

Məni öz munis buxovlarından azad elə, ey sevgilim! – Yetər bu busə şərabi.

Ağır duman qəlbimi sıxır.

Səhər günəşinə qapıları aç.

Mən nəvazişlərinin dalğalarında yolumu azıb sənin ağuşunda qərq olmuşam.

Məni öz sehrlərindən azad elə, mərdliyimi mənə qaytar ki, öz azad qəlbimi sənə bəxş edə bilim.

* * *

Mən qızın əllərindən tutub onu bağrıma basıram.

Onun gözəllikləri ilə ağuşumu doldurmağa çalışıram, busələrindən xoş təbəssümünü oğurlamaq, baxışlarımla onun qara gözlərinin baxışlarını içmək istəyirəm.

Ah, bu mümkündürmü? Göyün maviliyini kim ala bilər!

Mən onun gözəlliyini tutmaq istəyirəm. O, məndən qaçır, əlimdə yalnız bədəni qalır.

Mən yorğun və aldanmış halda geri çəkilirəm.

Yalnız ruha müyəssər olan çiçəyə bədən təmas edə bilərm!

* * *

Ey sevgilim, qəlbim gecə-gündüz səninlə görüşmək həsrətindədir; elə bir görüş ki, hər şeyi udan ölümə bərabərdir.

Məni fırtına kimi darmadağın elə; nəyim varsa al; rüyalarımı dağıt. Arzularımı oğurla. Məni kainatımdan məhrum elə.

Bu tar-mar zamanı, qəlbin son ümidi ilə qoy biz yalnız gözəlliyə çevrilək.

Heyhat, mənim arzularım əbəddir!

Bu birləşmək ümidi səndən başqa harada mümkündür, ilahi!

* * *

Bəli, son nəğməni qurtar və ayrılacaq.

Artıq gecə yoxa çıxdıqda, mən gecəni unuduram.

Kimi qucaqlamağa çalışacağam? Rüyaları əsla əsir etmək olmaz.

Mənim acgöz qollarım boşluğu bağrımın basır və bu boşluq ürəyimi bərk ağrıdır.

* * *

Çıraq niyə söndü?

Mən onu küləkdən qorumaq üçün pləşimlə üstünü örttdüm, – bax, buna görə də çıraq söndü.

Çiçək niyə soldu?

Mən onu acgözlüklə bağrımın basdım, – bax buna görə də çiçək soldu.

İrmaq niyə qurudu?

Mən onun qabağını kəsib gölməçə düzəltdim ki, işimə yarasın, – bax buna görə də irmaq qurudu.

Rübabın simi niyə qırıldı?

Mən ondan qüvvəsindən kənar səslər çıxarmaq istədim, – bax buna görə də sim qırıldı.

* * *

Nə üçün baxışınla məni utandırırısan?

Mən qapına bir dilənçi kimi gəlməmişəm.

Yalnız bağçanın barısından kənardə, həyətinin yanında durmuşam.

Nə üçün baxışınla məni utandırırısan?

Mən sənənin bağından nə bir gül, nə bir meyvə dərməmişəm.

Mən hər yoldan ötənin dura biləcəyi yol ağzındakı kölgədə fağır-fağır durmuşam.

Amma gül dərməmişəm.

Bəli, ayaqlarım yorulmuş və yağmur sel kimi yağır.

Əyilən bambukların arasında külək vıyıldaır.

Buludlar pozulmuş qoşun kimi göy üzündə qaçışır.

Ayaqlarım yorulmuşdur.

Bilmirəm sən mənim barəmdə nə düşünürdün və qapı ağzında kimi gözləyirdin.

Şimşəklərin parıltısı sənənin zənn ilə baxan gözlərini qamaşdırdı.

Sənənin qaranlıqda məni tanıya biləcəyini ağıma gətirərdimmi?

Bilmirəm mənim barəmdə sən də düşünürdün?

Gün gəlib keçdi və yağış ara verdi.

Mən sənin bağının ağacları altından çıxıb gedirəm, otların içindəki məskənimə tərki edirəm.

Hava qaralır; qapılarını bağla.

Mən öz yolumla gedərəm. Gün gəlib keçdi.

Bazarın qurtardığı belə gec bir vaxtda, əlində səbət, hara tələsirsən?

Hamı öz yükünü götürüb evlərinə dağılmışdır; ay ağacların arasından kəndi seyr edir.

Bədəni çağırən səslərin əks-sədasi qaranlıq sulara, vəhşi ördəklərin yatdığı uzaq göllərə yayılır.

Bazarın boşaldığı belə gec bir vaxtda, əlində səbət, hara tələsirsən?

Yuxu barmaqlarını dünyanın gözlərinə çəkmişdir.

Qarğa yuvaları susmuş, bambukun pıçıltıları kəsilmişdir.

Fəhlələr zəmilərdən qayıdır, öz həsilərini həyətlərə sərirlər.

Bazarın boşaldığı belə gec bir vaxtda, əlində səbət, hara tələsirsən?

* * *

Sən gedəndə günorta idi.

Günəş səmada üzürdü.

Sən gedəndə mən işimi qurtarıb, eyvanda tək-tənha oturmuşdum.

Əsən külək uzaq çəmənlərin ətrini gətirirdi.

Kölgəlikdə göyərçinlər durmadan quruldaşır, arılar vızıldağa-vızıldağa otağında uçuşub, mənə uzaq çöllərdən xəbər gətirirdilər.

Günortanın bürküsündə kənd yuxuya getmişdi. Yol bomboş idi.

Hərdən yarpaqlar xışıldağır, yenə sakitlik çökürdü.

Göy üzünə baxıb, onun lacivərd qoynunda, – kəndin günorta bürküsündə yuxuya getdiyi zaman eşitdiyim adın hərflərini görürdüm.

Mən saçlarımı hörməyi unutmuşdum. Tənbəl-tənbəl əsən meh yanağında saçlarımla oynayırdı.

Kölgəli sahillərdə çay sakit-sakit axırdı.

Tənbəl ağ buludlar hərəkətsizdi.

Mən saçlarımı hörməyi unutmuşdum.

Sən gedəndə günorta idi.

Yolun tozları isti idi, çöllərdən bürkünün nəfəsi duyulurdu.

Sıx yarpaqların arasında göyərçinlər quruldaşır. Sən gedəndə mən eyvanda tək-tənha idim.

* * *

Mən hər gün adi ev işləri ilə məşğul olanlardan biri idim.

Axı sən niyə məni seçdin, axı niyə məni bizim adi həyatımızın sakit damı altından alıb apardın?

İzhar olunmamış məhəbbət müqəddəsdir, o, qəlbin gizlin qaranlıqlarında qiymətli daş kimi parıldayır. Açıq gün işığında o, solğun və sönük görünür.

Ah, sən bu pərdənin altından da mənim qəlbimə girdin, mənim çırpınan məhəbbətimi gün işığına çıxarıb, onun özünə gizlin yuva tikdiyi o qaranlıq guşəni əbədilik darmadağın etdin.

O biri qadınlar olduqları kimi qaldılar.

Onlardan heç biri öz varlıqlarının dərinliklərinə nəzər yetirməyiblər və öz sirlərini özləri də bilmirlər.

Onlar qayğısızca gülüşür, ağlaşır, laqırtı vurur və işləyirlər. Hər gün ibadətgaha gedib çıraqları yandırır və çaydan su daşıyırlar.

Mən ümid edirdim ki, məhəbbətim məskənsiz qalıb utanmayacaq; amma sən məndən üz çevirdin.

Bəli, sənin yolun açıqdır; amma mənim geri qayıtmaq yolumu kəsdin, gecə-gündüz yumulmayan gözlərini mənə zilləmiş dünyanın qarşısında məni çılpaq qoydun...

* * *

Ey dünya, mən sənin çiçəyini dərdim! Mən onu bağrıma basdım, tikanları qəlbimə batdı. Gün qurtarıb hava qaraldıqda, gördüm ki, çiçək solmuş, – yalnız yarpaqlar qalmışdır.

Ey dünya, sənin qoynunda hələ çox-çox ətirli, gözəl çiçəklər açılacaqdır!

Amma mənim daha onları dərmək vaxtım keçmişdir, keçənin qaranlığında daha güllərim yoxdur, – yalnız yaraları qalmışdır.

* * *

Bir səhər bağça-bağda kor bir qız mənə lotos yarpaqlarına bürünmüş bir çiçək həmaili verdi.

Həmaili boynuma saldım və gözlərim yaşla doldu.

Qızı öpüb dedim:

« – Sən də çiçəklər kimi korsan.

Verdiyin hədiyyənin nə qədər gözəl olduğunu özün də bilmirsən».

* * *

Ey qadın, sən yalnız Allahın yaratdığı deyilsən, həm də kişinin yaratdığısan; o daim səni öz qəlbinin gözəllikləri ilə bəzəyir.

Şairlər xəyallarının qızıl tellərindən sənə paltar toxuyur; rəssamlar sənənin şəklinə yeni, ölməz gözəlliklər əlavə edirlər.

Səni bəzəmək, geyindirmək, daha da gözəlləşdirmək üçün dəniz incisini, mədənlər qızılını, bağlar yayda çiçəklərini verir.

Kişilərin qəlblərinin arzusu sənənin gəncliyinə parlaq boyalar vurmuşdur.

Sən həm xəyalsən, həm qadın.

* * *

Ey daşdan yonulmuş Gözəllik, sən həyatın çaxnaşma və səs-küyü içində hər şeyə yad, hər şeydən uzaq, dinməz və hərəkətsiz durubsan.

Sənə məftun olan böyük Zaman ayaqların altında oturub pıçıldayır: «Danış, ey sevgilim, danış, ey əbədi gəlinim, danış mənə!» Amma, ey hərəkətsiz gözəl, sənənin səsin daşın içində gizlənmişdir.

* * *

Sakit ol, ey könül, qoy vidalaşma şirin olsun.

Qoy bu ölüm deyil, yalnız nəhayət olsun.

Qoy məhəbbət xatirata, cəfa nəğməyə çevrilsin.

Qoy göylərə uçuş yuvaya qayıtmaqla nəhayətlənsin.

Qoy sənənin əllərinin son təması gecə çiçəyinin təması kimi zərif olsun.

Tələsmə, ey Gözəl, Nəhayət və Son sözlərini sükutla ifadə et.

Mən qarşında təzim edib yolunu işıqlandırmaq üçün çırağımı qaldıraram.

* * *

Keçmiş həyatımda duyub tanıdığım məhəbbəti axtarmaq üçün qaranlıq rəya yoluna çıxdım.

Sevgilimin evi tənha küçənin axırında idi.

Onun sevimli tovuzu yüngül axşam mehənin nəvazişləri ilə mürgüləyir, göyərçinlər öz yuvalarında quruldamırdılar.

Sevgilim çırağını qapının ağzına qoyub qarşımda durmuşdu.

İri gözlərini qaldırıb mənə baxa-baxa, tutqun bir səslə soruşdu: «Necəsən, dostum?»

Cavab vermək istədim, amma dilimizi yadırğamış, unutmuşdum.

Mən hey düşünür, düşünürdüm; adlarımız yadıma düşmürdü.

Onun gözlərində yaşlar parıldadı. Sağ əlini mənə uzatdı. Mən onu əlimə alıb, dinməz-söyləməz durdum.

Çırağımız axşam mehinin nəfəsindən alışıb alovlandı və söndü.

* * *

Getməlisənmi, ey yolçu?

Hələ gecənin ən qaranlıq vaxtıdır, meşənin üstünü zülmət almışdır.

Bizim eyvanda işıqlar yanır, çiçəklər təzədir və gənc baxışlar parıldaşır.

Məgər ayrılıq dəmi çatmışmı? Ey yolçu, getməlisənmi?

Biz yalvarışla, uzanmış əllərimizlə sənin ayaqlarından tutmayırıq.

Qarşında qapılar açıqdır. Yəhərlənmiş atın qapıda gözləyir.

Biz sənin yolunu kəsmək istəsək, yalnız nəğmələrlə kəsərik.

Biz səni saxlamaq istəsək, yalnız baxışlarımızla saxlamaq istərik,

Ey yolçu, biz səni saxlamaqda acizik. Gücümüz yalnız göz yaşlarımızıza çatar.

Sənin baxışlarında necə sönməz bir alov yanır?

Sənin qanında necə coşqun bir hərarət var?

Səni qaranlıqdan çağırıb tələsdirən hansı səsdir?

Sən səmada ulduzlardan necə dəhşətli bir sehr oxuyubsan ki, dilsiz və füsunkar gecə qəlbinə fərman kimi hökm edən bir xəbər vermişdir?

Əgər bu şən yığıncaq səni sevindirmirsə, ey izzirablı könül, əgər sən sakitlik istəyirsənsə, əmr et işıqlar sönsün, rübablar sussun.

Biz gecənin qaranlığında, yarpaqların xışıltısı altında oturarıq və yorğun ay sənin pəncərəyə solğun işıq saçır.

Gecənin dərinliklərindən səni hansı coşqun bir qəlb çağırır, ey yolçu?

* * *

Mən bütün günü boğucu, bürkülü yolun tozları içində keçirdim.

İndi, budur, axşam sərinliyində karvansaranın qapısını döyürəm. Bura tərک edilmiş və xaraba qalmışdır.

Dəhşətli aşat⁵ ağacı ac, əyri-üyrü rişələrini sökük divarların yarıqlarına yaymışdır.

Bir zaman vardı ki, yolçular bura gəlib öz yorğun ayaqlarını yuyurdular.

Onlar yenicə doğmuş ayın solğun işığında həsirlərini yerə sərrib, uzaq-uzaq ölkələrdən söhbət edərdilər.

Onlar səhər dincəlmiş, rahatlanmış halda qalxardılar, quşlar onları sevindirərdi, yol kənarında açılmış çiçəklər xırdaca başlarını əyib, onları dost kimi salamlayardı.

Amma mən qapıdan girdikdə, yanan bir çırağ görmədim.

Bir zamanlar burada yanmış axşam tonqallarının qara, hisli ləkələri kor gözlər kimi divarlardan mənə baxırdı.

Qurumuş gölün kənarındakı kolların içində işıldaquşlar uçuşur, bambukların kölgəsi ot basmış cığırın üstünə düşmüşdü.

Mən keçirdiyim günün sonunda heç kəs tərəfindən qarşılanmayan bir qonaq idim.

Qarşımda uzun bir gecə, özüm yorğun.

* * *

Yenə də çağırırsan?

Artıq gecədir. Yorğunluq yalvaran bir məhəbbətin qolları kimi mənə qucaqlayır.

Sən mənə çağırırsan?

Mən günümü sənə verirəm, ey insafsız, amma sən gecəmi də əlimdən almaq istəyirsən?

Axı hər şeyin bir sonu olar, hamının gecə dincəlməyə haqqı var.

Gərək sən sən dincliyimi alıb qəlbimə sancılısın?

Məgər gecə sən qapın ağzında öz yuxu musiqisini çalmırmı?

Məgər sən amansız qüllən üzərində yüngül qanadlı ulduzlar doğmayırmı?

Məgər sən bağçada çiçəklər yerə sərilməyir, sakit-sakit ölüb getməyirmi?

Heç sakitlik bilməyən sən, mənə hey çağırmalısanmı?

Eləsə, qoy məhəbbətin qəmgin gözləri boş-boşuna gözləsin və ağlasın.

Qoy bomboş evdə çırağ yana-yana qalsın.

Qoy bərə yorğun fəhlələri aparıb getsin.

⁵ *Aşat (oşot)* – müqəddəs əncir ağacı

Mən yuxumu qovub, sənin səsinə gəlməyə tələsirəm.

* * *

Ölüm qədər arıq, kilkə saçlarını toz basmış, dodaqları tutqun qəlbi kimi möhkəm qısılmış, gözləri öz dişisini axtaran işıldaquşsayağı yanan azğın bir sərsəri iksir daşı axtarırdı.

Qarşısında ucu-bucağı görünməyən dəniz uğuldayırdı.

Gurultulu dalğalar ara vermədən gizlin xəzinələrdən danışib, onların dilini anlamayan bu nadana gülürdü.

Onun, bəlkə də, heç bir ümidi qalmamışdı, amma dincəlməyi ağına da gətirmirdi, çünki axtarış onun həyatının yeganə qayəsi olmuşdu.

Okean ağuşunu daim əlçatmaz səmaya açan kimi.

Ulduzlar əlçatmaz həddə çatmaq üçün daim dövr etdikləri kimi, –

O da, kilkə saçlarını toz basmış o divanə də tənha sahillərdə veyllənə-veyllənə, iksir daşı axtarırdı.

Bir dəfə bir kəndli uşaq ona yaxınlaşıb soruşdu:

– Söylə görüm belindəki bu qızıl zənciri haradan tapıbsan?

Divanə diksindi, – bir zaman dəmirdən olan həmin zəncir, doğrudan da, dönüb qızıl olmuşdu; bu, yuxu deyildi, amma o divanə bu dəyişikliyin nə vaxt baş verdiyini duymamışdı.

O, vəhşi bir hərəkətlə əllərini başına apardı, – of, necə olmuşdu, necə olmuşdu ki, özü də bilmədən belə bir müvəffəqiyyətə nail olmuşdu?

O, artıq vərdiş etmişdi, – yerdən daşları qaldırıb zəncirə toxundurur və bir dəyişiklik olub-olmadığına heç baxmadan daşı tullayırdı. Beləliklə, divanə iksir daşını həm tapmış, həm də itirmişdi.

Günəş qüruba enir, göy üzünü başdan-başa zər bürümüşdü.

Divanə taqətdən düşmüş, beli bükülmüş, qəlbi kökündən qoparılmış bir ağac kimi puç olmuş bir halda itirdiyi xəzinəni yenidən axtarmağa başladı.

* * *

Nə qədər ki, axşam ağır addımlarla gəlib, bütün nəğmələrin susması üçün işarə edirsə də;

Nə qədər ki, yol yoldaşların yuxuya getmiş və sən yorulmusansa da;

Nə qədər ki, qaranlıqda qorxu baş qaldırır və göy üzünü zülmət bürüyürsə də,–

Yenə də, ey quşcuğaz, məni dinlə, – qanadlarını yumma, ey quşcuğazım!

Bu zülmət sıx yarpaqlı meşənin zülməti deyil, tutqun qara ilana bənzər coşmuş dənizdir.
Bu, yasəmən çiçəyinin oynaq rəngi deyil, – dalğaların ağartısıdır.
Of, hanı o günəşli sahil, hanı sənin yuvacığın?
Ey quşcuğaz, məni dinlə, – qanadlarını yumma, ey quşcuğazım!
Yolunu qaranlıq gecə kəsmiş, səhər şəfəqi qara pərdələrin ardındadır.
Ulduzlar nəfəslərini qısıb saatları sayır, solğun ay gecənin dərinliklərində üzür.
Ey quşcuğaz, məni dinlə, – qanadlarını yumma, ey quşcuğazım.
Sənin üçün nə ümid var, nə qorxu.
Nə söz var, nə çığırtı, nə pıçılı.
Nə yuva var, nə yatacaq-məskən.
Yalnız iki qanadın var, bir də yolsuz-rizsiz səma.
Ey quşcuğaz, məni dinlə, – qanadlarını yumma, ey quşcuğazım!

* * *

Heç kəs əbədi deyil, heç nə əbədi qalmır, a qardaş. Bunu yadında saxla və sevin.
Həyatımız yalnız köhnə bir yük, yolumuz da yalnız uzun bir keçid deyil.
Şair eyni bir əbədi nəğmə oxumur.
Çiçək solur və ölür; amma onun sevindirdiyi adam çiçəyə əbədi yas saxlamır.
Qardaş, bunu yadında saxla və sevin.
Musiqiyə mükəmməllik vermək üçün arada tam fasilə vacibdir.
Həyat zərli kölgələrdə qərq olmaq üçün qüruba meyl edir.
Məhəbbət cəfa camını içmək və göz yaşları cənnətində təkrar dirilmək üçün oyundan ayırd edilməlidir.

Bunu yadında saxla və sevin, a qardaş.
Biz çiçəkləri dərməyə tələsirik ki, külək onları vurub dağıtmasın.
Biz busələri aldıqda qanımız coşur, gözlərimiz alışıb yanır, çünki ləngisək, onlar yox olar.
Həyatımız ehtiraslı, arzularımız hərarətlidir, çünki zaman vidalaşma zəngini çalır.
A qardaş, bunu yadında saxla və sevin.
Bizim bir şeyi almağa, qırıb yerə atmağa macalımız yoxdur.
Saatlar rüyalarını ətəkləri altında gizlədib, sürətlə qaçaraq gedir.
Ömür qısadır; məhəbbət üçün yalnız azacıq günlər var.
Əgər bu, zəhmət və ya köləlik olsaydı, sonsuz olardı.

Bunu yadında saxla və sevin, a qardaş.

Gözəllik bizə xoş gəlir, çünki o da həyat kimi eyni ötəri, yeyin ahənglə rəqs edir.

Bilik bizim üçün qiymətlidir, çünki onu başa çatdırmağa vaxtımız yoxdur.

Əbədi Səmada hər şey tamamlanmış, başa çatdırılmışdır.

Dünyada aldanış çiçəyi daim tərəvətli olur, – o da ölümdür.

A qardaş, bunu yadında saxla və sevin.

* * *

Mən qızıl maral ardınca düşmüşəm.

Gülün mənə, a dostlar, amma mən qaçan xəyalatın ardınca düşüb gedirəm.

Mən dərələrdən, təpələrdən aşırım, naməlum ölkələri gəzirəm, çünki qızıl maral ardınca düşmüşəm.

Siz bazara gedib, oradan azuqə ilə yüklənmiş qayıdırınız. Məni isə yurdsuz-yuvasız küləklər sehləmişlər; bilmirəm harada, nə zaman.

Ürəyimdə heç bir qayğı yoxdur; nəyim vardısı, uzaqlarda qalmışdır.

Mən dərələrdən, təpələrdən aşırım, naməlum ölkələrdə gəzirəm, – mən qızıl maral ardınca düşmüşəm.

* * *

Yadımdadır ki, uşaqlıqda bir gün axar suya kağız gəmi buraxmışdım.

Yağışlı bir iyul günü idi, mən təkdim, öz oyunumdan sevinir, özümü xoşbəxt sanırdım.

Axar suya kağız gəmi buraxmışdım.

Birdən qara buludlar sıxlaşdı, külək əsdi, bərk yağmur başladı.

Bulanıq sular sel kimi axdı, çay daşdı, mənim gəmimi batırdı.

Mən qəm-qüssə içində düşündüm ki, fırtına elə mənim xoşbəxtliyimi əlimdən almaq üçün qopmuşdu. Onun bütün qəzəbi mənə qarşı idi.

İndi tutqun iyul günü uzanıb gedir, həyatımda oynadığım bütün oyunları, bütün uduzduğum oyunları xatırlayıram.

Mənimlə belə acı-acı əylənmiş taleyimə lənətlər yağdırarkən, birdən, çayda batmış kağız gəmimi xatırladım.

* * *

Gün hələ batmamış, çay sahilindəki bazarda alver hələ qurtarmamışdır.
Mən qorxurdum ki, fürsəti fövtə verib, son quruşumu da itirəm.
Amma yox, qardaşım, əlimdə nəsə qalmışdır. Tale hələ bütün var-yoxumu almamışdır.
Alış-veriş qurtarmışdır.
Bütün haqq-hesab ödənməmiş və mənim evə getmək vaxtım çatmışdır.
Amma, ay qarıçı, sən keşikpulu istəyirsən, eləmi?
Qorxma, hələ əlimdə bir şey var. Tale var-yoxumu almamışdır.
Havadakı sakitlik qorxunc fırtına olacağını xəbər verir. Qərbdəki alçaq buludlar xeyir əlaməti deyil.

Sakit sular külək gözləyir.
Gecə başımın üstünü almamış çayın o tayına keçməyə tələsirəm.
Ey bərəçi, sən haqq istəyirsən, eləmi?
Bəli, qardaşım, hələ əlimdə bir şey qalmışdır. Tale var-yoxumu almamışdır.
Gecə qaranlıqlaşır, yol tənhadır, yarpaqların üstündə işıldaquşlar parıldaşır.
Ardımca ehtiyatlı, sakit addımlarla gələn kimdir?
Bəli, bildim, sən bütün qazancımı əlimdən almaq istəyirsən. Sən səhv etmirsən.
Çünki əlimdə hələ bir şey qalmışdır, – tale var-yoxumu almamışdır.
Gecə yarısı evə yaxınlaşıram. Əlim bomboşdur.
Sən yatmayıbsan, qarının ağzında sakit-sakit durub nigaran baxışlarla məni gözləyirsən.
Sən hürkək bir quş kimi coşqun məhəbbətlə uçub sinəmə qondun.
Bəli, bəli, ilahi, mənə çox şey qalmışdır.
Tale var-yoxumu almamışdır.

* * *

Günlər uzununu yorulmadan zəhmət çəkib bir məbəd tikdim.
Məbədin nə qapıları var, nə pəncərələri; onun qalın divarları iri sal daşlardan hörülmüşdür.
Mən hər şeyi unudub dünyadan qaçaraq, mehrabda ucaltdığım heykəli həyəcanla seyr edirdim.
Məbədin içində əbədi gecə hökmran idi, orada ətirli yağlarla dolu qəndillər işıq saçırdı.
Buxurlardan ucalan əbədi tüstülərin ağır burumları qəlbimi bürümüşdü.
Gözümə yuxu getmədən, divarlarda qəribə və qeyri-adi fiqurlar: – qanadlı atlar, insan sürətli

çiçəklər, ilan şəkilli qadınlar nəqş etmişdim.

Divarlarda elə bir dəlik yox idi ki, quşların nəğməsi, yarpaqların xışıltısı və ya kənddə gedən işlərin səs-küyü içəri gələ bilsin.

Qaranlıq günbəzin altında yalnız bir səs öz əks-sədasını tapırdı, – o da mənim şükranlığımın səsi idi.

Fikrim sakit və alov dili kimi iti idi, ruhum coşqun bir həyəcan içində donub qalmışdı.

Mən zamanı unutmuşdum, birdən, məbədimi ıldırım oxu vurdu və kədər nəştəri qəlbimi dəldi.

Qəndil, sanki, solğunlaşıb həya pərdəsinə büründü; divarlardakı surətlər donub qalmış xəyallar kimi küt-küt və çaşqın-çaşqın baxırdı.

Mən mehraba və heykələ baxdım. Gördüm ki, heykəl ilahənin həyat verən təması ilə canlanır və gülümsünür. Mənim bənd edib saxladığım gecə, qanadlanıb uçdu və yox oldu.

* * *

Ey dözümlü, ey qaranlıq Ana Torpaq, sənin sərvətlərin saysız-hesabsızdır.

Sən alın təri ilə öz balalarını yedirib doydurursan, amma verdiyin qida çox cüzdür.

Sənin bizə bəxş etdiyin sevinclər heç bir vaxt mükəmməl deyil.

Uşaqlarını əyləndirdiyin oyuncaqlar davamsızdır.

Sən bizim doymaq bilməyən ümidlərimizi cin etmək qüdrətinə malik deyilsən, amma bütün bunlara görə məgər mən səni tərk edərdəmmi?

Sənin həzin təbəssümün mənim gözlərimə xoş gəlir.

Sənin mükəmməl olmayan məhəbbətin qəlbimə munisdir.

Sən öz döşlərindən bizə həyat qidası verirsen, amma ölümsüzlük vermirsən, bax buna görə də sən əbədi gümrahсан.

Sən əsrlər boyu uca rənglər və ahənglər yaradırsan, amma hər halda cənnətin hələ yaranmamışdır, onun yalnız solğun bir bənzəri var.

Sənin yaratdığın bütün gözəlliklər göz yaşları dumanına bürünmüşdür.

Mən öz nəğmələrimi sənə sağır qəlbinə və öz məhəbbətimi sənə məhəbbətinə qatıram.

Mən əzablar, izzətlər içində sənə səcdə edəcəyəm.

Mən sənə zərif çöhrəni görmüşəm və sənə kədərli torpağını sevirəm, ey Ana Torpaq!

* * *

Kainatın qəbul sarayında cılız bir ota da günəşin şüaları və gecənin ulduzları ilə bir xalçanın

üstündə yer verilmişdir.

Mənim nəğmələrim də belədir, – onların yeri meşələrin və buludların musiqisi ilə yan-yanə, dünyanın qəlbindədir.

Amma, ey xəzinələr sahibi olan aləm, sənə sərəvətlərinə şən-şən zərrin şüalar saçan günəşin əzəməti və dalğın ayın mülayim pırıltısı yanında yer verilməmişdir.

Aləmşümul səmanın xeyir-duası o sərəvətlərin üzərinə saçılmayacaqdır.

Ölüm zamanı gəldikdə, o sərəvətlər qaralacaq, solacaq və toza-torpağa dönəcəkdir.

* * *

Kahin olmaq arzusuy ilə alışıb-yanan bir nəfər gecəyarısı səsləndi: «Mənim üçün evimi tərk edib, Allahı axtarmaq vaxtı gəlib çatmışdır?»

Ah, məni uzun müddət nadanlıq içində kim saxlamışdır. Allah ona pıçıldadı: «Mən!», – amma adam bunu eşitmədi. Arvadı, quçağında körpəsi sakit-sakit öz yatağında yatmışdı.

Adam dedi: «Mənim şüurumu uzun müddət qaranlıqda saxlayan kimlər olmuşdur?»

Həmin səs yenə dedi: «Allahlar!» – amma o eşitmədi.

Körpə yuxuda ağlayıb anasına bərk-bərk sığındı.

Allah əmr etdi: «Dayan, ey səfeh, öz evini tərk etmə!» – amma o eşitmədi.

Allah köks ötürüb deyindi: «Ey mənim qulum, sən niyə məni axtarmaq üçün məni tərk edib, sərgərdan olmaq istəyirsən?»

* * *

İbadətgahın qabağında alver davam edirdi. Səhər tezdən yağış yağmaqda idi, axşam yaxınlaşırdı.

Bir quruş verib özünə palma yarpağından tütək almış bir qızcığazın üzündəki təbəssüm bütün təbəssümlərdən şən idi.

Tütəyin şən cır səsi hay-küy və gülüşlər üzərində uçalıb yayılmışdı.

Adamlar bir-birini itələyə-itələyə sonsuz bir izdihamla getməkdə idilər. Yolu palçıq basmışdı, çay daşmışdı, fasiləsiz yağın yağışın suları çölləri bürümüşdü.

Dəyirmançının dərdi hamının dərindən böyükdü, – onun bircə quruşu da yox idi ki, özünə rəngbərəng bir əl ağacı alsın.

Onun dükana zillənmiş gözləri bütün bu izdihamı çox miskin göstərirdi...

* * *

Bu hadisə may ayında baş vermişdi. Bürkülü günortanın, sanki, sonu olmayacaqdı. Quru torpaq susuzluqdan üzgün idi.

Birdən çay tərəfdən bir cığırtı eşitdim: «Tez ol, əzizim!»

Kitabı örtüb pəncərədən baxdım.

Çayın kənarında palçığa bulaşmış yekə bir kəl gördüm, onun mülayim və dözümlü gözləri vardı, yanında bir oğlan dizə qədər suyun içində durub kəli suya girməyə səsləyirdi.

Mən sevinclə gülümsünüb, qəlbimin kövrəldiyini hiss etdim.

* * *

Mən tez-tez fikirləşirəm ki, insanla insan dilini bilməyən heyvan arasında bir-birini anlamaq hüdudu haradadır?

İbtidai cənnətdə, xilqətin sübh çağında elə bir cığır var idi ki, burada onların qəlbləri bir-birinə yaxın gəlirdi.

Onların qohumluğu çoxdan unudulmuşsa da, amma izləri silinməmişdir.

Bəzən, sözsüz ahənglər içərisində birdən-birə qaranlıq keçmiş canlanır və heyvan mehriban bir inamla insanın gözlərinin içinə, insan da dostluq hissi ilə heyvanın gözlərinin içinə baxır.

Sanki, müxtəlif qiyafəli iki dost bir-birinə rast gəlib, bu qiyafələr altında bir-birini tutqun halda tanıyırlar.

* * *

Ey gözəl qız, sən bircə baxışınla şairlərin rübablarından qopmuş bütün nəğmələr xəzinəsinə malik ola bilərdin!

Amma sən onların nəğmələrinə biganəsən, indi, budur, mən səni tərənnüm edirəm.

Sən dünyanın bütün məğrur başlarını ayaqların altında pərəstiş etdirə bilərdin.

Amma sən yalnız şöhrətə biganə olanları xoşlayırsan, indi, budur, mən sənə pərəstiş edirəm.

Sənin əllərinin mükəmməlliyi bircə təması ilə şahların şöhrətinə rəvnəq verə bilərdi.

Amma sən bu əllərdən toz süpürmək və sadə mənzilini səliqəyə salmaq üçün istifadə edirsən, odur ki mənim qəlbim sənə sitayiş hissləri ilə doludur.

* * *

Niyə mənə belə astadan pıçıldayırsan, ey Ölüm, ey mənim Ölümüm?

Axşamlar çiçəklər başlarını əyib, sürülər axurlarına qayıtdıqda, sən gizləncə mənim yanıma gəlib, başa düşə bilməyəcəyim sözlər söyləyirsən.

Beləliklə, sən məni əfsunlamaq, yuxulu pıçıltılar içirtmək və soyuq busələrlə əsir etmək istəyirsən, ey Ölüm, ey mənim Ölümüm.

Məgər bizim dəbdəbəli toy mərasimimiz olmayacaqmı?

Məgər sən öz tünd rəngli saçlarını çələnglə bəzəməyəcəksənmi?

Məgər sənin qarşında bayraq aparacaq bir adam yoxdurmu, məgər gecə səmasına sənin məşəllərinin qızıl alovları işıq saçmayacaqmı, ey Ölüm, ey mənim Ölümüm?

Gəl, gur şeypurlarla gəl, yuxusuz bir gecədə gəl. Mənə al-qırmızı şahənə paltar geyindir, əlimdən tut və özünə apar.

Qoy miniyin qapımın ağzında gözləsin, atlar darıxıb kişnəsin.

Örtüyümü qaldır, üzümə şax bax, ey Ölüm, ey mənim Ölümüm!

* * *

Bu gecə biz ölüm oyunu oynamalıyıq, – sevgilim, bir də mən. Gecə qaranlıq, göydə buludlar əcaib, dənizdə dalğalar coşqun...

Biz arzular yatağını tərk edib, qapıları taybatay açmış və kənara çıxmışıq – sevgilim, bir də mən.

Biz yelləncəyə oturmuşuq, coşqun külək bizi dəlicəsinə yelləndirir.

Gəlinim həyəcan və qorxu içində havalanıb titrəyir və köksümə qısıılır.

Mən ona uzun müddət mehribanlıqla xidmət etmişəm.

Mən ona çiçəklərdən yataq hazırlamışam və qapıları örtmüşəm ki, gözlərinə işıq düşməsin.

Mən onun dodaqlarından incə-incə öpüb, qulağına asta-asta o qədər pıçıldamışam ki, bihuş olmuşdur.

O, tutqun işvənəzin sonsuz dumanları içində boğulmuşdur.

O, mənim təmaslarıma cavab verməyib; nəğmələrim onu oyada bilməmişdir.

Bu gecə səhradan fırtınanın çağırışı bizə gəlib çatırdı.

Sevgilim diksindi, ayağa qalxdı, əlimdən tutub yeridi.

Külək onun saçlarını yelləndirir, örtüyünü dalğalandırır, boynundakı çiçəklər xışıldayırdı.

Ölüm sarsıntısı onu həyata qaytardı.

Biz üz-üzə və qəlb-qəlbə durmuşuq, – sevgilim, bir də mən.

* * *

O qız təpənin döşündə, qarğıdalı tarlasının kənarında, qoca ağacların əzəmətli kölgəliklərindən gülə-gülə axan bulağın yaxınlığında yaşayırdı. Qadınlar ora sənəklərini doldurmaq üçün gəlirdilər, yolçular orada dincəlib söhbət edirdilər. O, şırıldayan bulağın zümzüməsi altında işləyir və xəyala dalırdı.

Bir axşam, zirvəsini buludlar çulğamış dağdan yadelli bir adam enib gəldi: onun saçları yuxulu ilanlar kimi bir-birinə sarmaşmışdı. Biz təəccüblə soruşduq: «Sən kimsən?» O cavab verməyib şırıldayan bulağın kənarında oturdu və dinməz-söyləməz, gözlərini həmin qızın yaşadığı daxmaya zillədi. Qorxudan bizim ürəyimiz qopdu və artıq gecə olduqda, hərəməz öz evimizə getdik.

Səhər qadınlar deodar ağaclarının dibindəki bulağa gəldikdə, o qızın daxmasının qapıları açıq idi, amma qızın nə səsi gəlir, nə də gülümsünən üzü görünürdü. Boş sənəyi yerə düşüb qalmış, küncdəki çırağı yanıb qurtarmışdı. Səhər açılana qədər o qızın hara getdiyini heç kəs bilmirdi, – yadelli adam da yox olmuşdu.

May ayında günəş yeri bərk qızdırır, qar əriyirdi, biz də bulaq başında oturub ağlaşırdıq. Biz belə düşünürdük: «Görəsən, həmin qızın getdiyi ölkədə elə bir bulaq varmı ki, belə bürkülü günlərdə qız həmin bulaqdan öz sənəyini doldura bilsin?» Biz çaşqın-çaşqın bir-birimizdən soruşurduq: «Görəsən, bizim yaşadığımız bu yerin ətrafındakı dağların o tayında da yer varmı?»

Bir yay gecəsi idi. Cənubdan meh əsirdi. Mən həmin qızın boş qalmış daxmasında oturmuşdum, onun sönmüş çırağı hələ də ordaydı. Birdən dağlar gözlərimdən itdi, sanki, pərdə açıldı.

«Ah, gələn həmin qız idi! Necəsən, bala can? Xoşbəxtsənmi? Bəs bu açıq səmanın altında sən hara sığınmışdın? Əfsus, burada bizim bulağımız yoxdur, susayanda içməyə su tapılmaz».

Qız dedi: «Səma burada da həmin səmadır, yalnız onu dağlar örtməmişdir, burada da həmin bulaq var, amma artıb çaya dönmüşdür, burada da həmin torpaq var, amma geniş düzənliyə çevrilmişdir».

Mən ah çəkib dedim: «Burada hər şey var, amma biz yoxuq».

Qız gülümsünüb həzin-həzin dedi: «Siz mənim qəlbimdəsiniz».

Mən yuxudan ayıldım və bulağın şırıltısı ilə deodar ağaclarının gecə pıçılığını eşitdim.

* * *

İti gedən ovçu – günəşin qovaladığı payız buludlarının kölgələri sarımtıl-yaşıl çəltik tarlaları üzərində axışır.

Arılar daha bal yığmır, işıqdan məst olub ora-bura vurnuxub vızıldaşır.

Çaylardakı adalarda ördəklər səbəbsiz sevincdən çığırışıdır.

Heç birimiz evə getməyəcəyik, qardaşlar, bu səhər heç birimiz işə getməyəcəyik.

Hücumla mavi səmanı fəth edəcəyik; qaça-qaça fəzanı alıb qaçıracağıq.

Dalğaların üzərindəki köpük kimi gülüş havada üzür.

Qardaşlar, bu səhəri şən nəğmələrə həsr edəcəyik.

* * *

Ey yüz il sonra nəğmələrimi oxuyacaq oxucum, sən kimsən?

Mən baharın bu sərvətlərindən sənə bircə çiçək də, bu buludların zərrin rənglərindən bircə zərrə də göndərə bilməyəcəyəm.

Qapını aç və ətrafına göz gəzdir.

Öz çiçəkli bağçada yüz il bundan əvvəl solmuş çiçəklərin xoş ətrini sinənə çək.

Öz qəlbinin sevincində sən yüz il bundan əvvəl bir bahar səhərini təənnüm edərkən, öz saqraq səsinin sənə göndərən həmin canlının sevincini duyarsan!